

บทคัดย่อ

มีผู้กล่าวว่า ในกวีนิพนธ์ที่แต่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง มีการแสดงความรู้สึกเกลียดชังสตรี (Misogyny) อย่างเด่นชัด และมักมีการสรุปอย่างง่าย ๆ ว่าสาเหตุที่เกิดความรู้สึกเช่นนี้ เป็นเพราะกวีทหารหลายคนเป็นชายที่รักร่วมเพศ การวิเคราะห์บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ประกอบกับการอ่านงานและศึกษาชีวประวัติของวิลเฟร็ด โอเวน ทำให้เห็นสาเหตุหลายประการที่ทำให้กวีปฏิเสธชนบอัศวิน และมีความรู้สึกเกลียดชังสตรีอย่างลึกซึ้ง

Abstract

Misogyny in the poetry of the Great War is often attributed to homosexuality. However, a study of the social and historical contexts of the Great War in relations to the life and works of Wilfred Owen sheds light on the various factors which cause the poet's denial of the chivalric tradition and result in his misogyny.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**วิลเฟร็ด โอเวน และความรักที่ยิ่งใหญ่กว่า:
การศึกษาการปฏิเสธขนบอัศวิน
และความรู้สึกเกลียดชังสตรี**
**Wilfred Owen and the Greater Love:
A Study of the Rejection of
the Chivalric Tradition and Misogyny**

รองรัตน์ ตุษฎีสุรพจน์*

ในจดหมายที่ วิลเฟร็ด โอเวนเขียนถึงน้องสาวแมรี โอเวน เขาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ กวีนิพนธ์และสงครามโลกครั้งที่หนึ่งไว้ว่า “สื่อใดไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ การ์ตูน ภาพถ่าย เรื่องเล่า ละคร ก็ไม่อาจบรรยายถ่ายทอดประสบการณ์ในสงครามได้ดีและซื่อสัตย์เท่ากวีนิพนธ์”¹ และดูเหมือนว่า โอเวน ไม่ใช่คนเดียวที่เห็นความพิเศษของกวีนิพนธ์ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่งมีการแต่งและการอ่านกวีนิพนธ์ กันอย่างกว้างขวาง จนหนังสือพิมพ์เดอะเดลีเมลกล่าววาทกวีที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วง 11 เดือนแรกของ ปี ค.ศ. 1915 มีจำนวนมากกว่าที่เคยได้รับการตีพิมพ์มาในช่วงเวลา 11 ปีก่อนหน้าเสียอีก (Walter 1997: xviii) วรรณกรรมที่เกิดจากประสบการณ์ในสงครามครั้งนี้ประพันธ์โดยพลเรือนผู้ต้องทนทุกข์จากการ จากพรวดและสูญเสียบุคคลที่รักไปในการรบ โดยผู้แสวงหาลัทธิภาพและต่อต้านสงคราม และผู้ที่ต้องการ โฆษณาชวนเชื่อเพื่อสนับสนุนสงคราม แต่โดยทั่วไปแล้วเมื่อกล่าวถึงกวีนิพนธ์ของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (The Poetry of the Great War) ก็มักจะหมายถึงความถึงกวีนิพนธ์ที่ถ่ายทอดประสบการณ์อันเข้มข้นใน แนวหน้าของการรบของทหารที่เป็นกวี กวีทหาร (Soldier-Poets) เหล่านี้ได้สัมผัสความรู้สึกโหดร้ายทารุณของ การสงครามสมัยใหม่ (Modern warfare) ซึ่งเป็นสงครามที่ประหัตประหารด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์อันเป็น ผลิตผลอุตสาหกรรม (Industrial war) สงครามแรก สาเหตุหนึ่งที่มีบทกวีจำนวนมากแต่งโดยทหาร คงเป็น

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ จดหมายถึงแมรี โอเวน ลงวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ. 1917 ใน *Wilfred Owen: Selected Letters*: 1985 หน้า 272-273 ที่ John Bell ได้ตีพิมพ์จดหมายส่วนตัวของ วิลเฟร็ด โอเวน โดยความร่วมมือของฮาร์โรลด์ โอเวน ผู้เป็นน้องชายของ กวี จดหมายส่วนตัวของวิลเฟร็ด โอเวน ที่อ้างถึงในบทความนี้คัดมาจากหนังสือเล่มนี้ทั้งสิ้น

เพราะพระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1870-1876 ซึ่งทำให้กองทัพอังกฤษในสงครามบอร์ (The Boer War) และต่อมาในสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นกองทัพซึ่งมีทหารที่อ่านออกเขียนได้มากที่สุดในประวัติศาสตร์อังกฤษ (Stallworthy 1988: xxv)

การอ่านและการศึกษากวีนิพนธ์สมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่งมักเป็นไปในเชิงอัตชีวประวัติ การศึกษานบทยุคโรแมนติกไปกับจดหมายส่วนตัวของกวีและบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความเข้าใจด้วยบทสภาพจิตใจ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและหลักจริยธรรมของกวีอันเป็นผลจากประสบการณ์ของพวกเขา และในทางกลับกันการอ่านบทกวีซึ่งผู้ประพันธ์มุ่งจะถ่ายทอดประสบการณ์อย่างซื่อสัตย์ตามข้อเท็จจริง ทำให้คนร่วมสมัยที่อยู่แนวหลังและอนุชนรุ่นหลังได้สัมผัสประสบการณ์จริงซึ่งเสนอในเชิงอัตวิสัยของทหารแนวหน้าที่ต้องใช้ชีวิตด้วยความรู้สึกหวาดกลัว ลิ่นหวัง ขมขื่น และเกลียดชังในคูสนามเพลาะที่พวกเขาหลบภัยอยู่อย่างปราศจากความมอองอาจของชายชาตินักรบ

ในกวีนิพนธ์ที่แต่งในช่วงต้นสงครามระหว่างปี ค.ศ. 1914-1915 กวีเช่น รูเพิร์ต บรูค (Rupert Brooke) ได้แสดงความอึกเขิมกระตือรือร้นที่จะพลีชีพเพื่อสร้างวีรกรรม ดังเห็นได้ชัดในบทกวีที่ชื่อว่า "Peace" หรือ ในบทกวีอีกบทที่ชื่อ "The Soldier" ซึ่งขึ้นต้นว่า

"If I should die, think only this of me:

That there's some corner of a foreign field

That is forever England . . ." (Walter 1997 : 7)

ทั้งหมดนี้เพียงเพื่อจะได้ค้นพบในภายหลังว่าแท้ที่จริงแล้วสงครามก็คือ "... Hell, a Dantesque Hell" (Walter 1997: 7)

กวีทหารจำนวนมาก เช่น รูเพิร์ต บรูคได้รับการศึกษาอบรมในโรงเรียนประจำอังกฤษ (Public School) ซึ่งได้สืบทอดระบอบอัศวิน (Chivalry) ในรูปของ "ความเป็นนักกีฬา" (Sportsmanship) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1827-1842 ทอมัส อาร์โนลด์ (Thomas Arnold) อาจารย์ใหญ่โรงเรียนรักบี้ ร่วมกับโรงเรียนประจำของชาวคริสต์นิกายแองกลิกันหลายโรงเรียน เปิดประตูรับบุตรหลานของชนชั้นกลางให้ศึกษาร่วมกับกุลบุตรของขุนนางเพื่อหล่อหลอม "สุภาพบุรุษคริสเตียน" ที่จะเป็นกำลังสำคัญในกิจการของจักรวรรดิอังกฤษ หลักสูตรการศึกษาที่เน้นองค์ความรู้และศิลปวัฒนธรรมของกรีกและโรมันโบราณ การปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ และจารีตของอัศวินในสมัยศักดินาสวามิภักดิ์ ทำให้เด็กหนุ่มเหล่านี้มีชีวิตอยู่ในโลกของอดีต² การสลับประยุทธิ์ระหว่างอัศวินในยุคกลางเพื่อฝึกฝนความเชี่ยวชาญในการรบ และการร่วมกันต่อสู้เพื่อเจ้าเหนือหัวของตน แปรเป็นการแข่งขันกันในเกมส์กีฬาของสุภาพบุรุษ ซึ่งผู้ร่วมทีมที่ต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่มาด้วยกันได้รับชัยชนะหรือความพ่ายแพ้ร่วมกัน

² ในบทนำของ *The Oxford Book of War Poetry* Oxford 1988 จอน สตอลล์เวิร์ธ (Jon Stallworthy) ได้วิเคราะห์ระบอบศักดินิยม และระบบการศึกษาที่มีผลต่อกวีทหารในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ในบทนำของหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ *The Muse in Arms* อี.บี. ออสบอร์น (E.B. Osborn) ได้กล่าวถึงทัศนคติต่อการต่อสู้ใด ๆ รวมทั้งสงครามว่าเป็นเกมส์กีฬา และได้กล่าวว่าเป็นลักษณะของชาติเก่าแก่ที่นี้จะเปรียบเทียบสิ่งสำคัญกับสิ่งที่น้อยความสำคัญว่า และความเป็น “สุภาพบุรุษนักกีฬา” นี้ก็คือ “ระบอบอัศวิน” ของยุคกลางนั่นเอง (Stallworthy 1988: xxvi)

การเปรียบเทียบและการเลือกใช้คำในรูปของอวพจน์ (meiosis) (ราชบัณฑิตยสถาน 2539: 135) ในวัฒนธรรมอังกฤษ โดยทั่วไปแล้วก็เพื่อรักษาความเรียบง่ายแต่สง่างาม ในกรณีของ อวพจน์ “ความเป็นนักกีฬา” ในบริบทของสังคมในปลายศตวรรษที่ 19 และถึงศตวรรษที่ 20 นี้ ทำให้ดูเหมือนว่าผู้คนไม่จริงจังกับอุดมการณ์ของระบอบอัศวิน แต่เมื่อพิจารณาชีวิตและงานของกวีทหารในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่งแล้ว จะเห็นได้ชัดว่ากวีทหารที่ได้รับการยอมรับในระบบการศึกษาดังกล่าวมีชีวิตอยู่ในโลกของวรรณกรรมในอดีต มีค่านิยมของระบอบอัศวินในยุคกลาง และมีการแสดงออกชัดเจนในการเลือกใช้ภาพพจน์และการเลือกใช้คำ แสดงนัยว่าการรบคือการกระทำอันทรงเกียรติ เช่น ในบทกวีที่ชื่อว่า “Absolution” ของซิกฟรีด แซสซูน (Siegfried Sassoon) การรบเป็นเสมือนการชำระจิตวิญญาณและเหล่าทหารเป็น “the happy legion.” (Hart-Davis 1983: 15) เป็นต้น ต่อมาเมื่อแซสซูนตระหนักว่าตนเข้าใจสงครามผิดไป ก็ได้สื่อทัศนคติใหม่ด้วยการใช้คำกลุ่มเดิมเพื่อปฏิเสธอุดมการณ์ที่เคยมีใน “The Poet as Hero”

“You are aware that once I sought the Grail,

Riding in armour bright, serene and strong;”

และ

“But how I’ve said good bye to Galahad,

And am no more the knight of dreams and show.” (Hart-Davis 1983: 61)

ความจริงที่ว่าไม่มีใครคาดคิดว่าสงครามครั้งนี้จะยืดเยื้อและรุนแรง ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ไฟแห่งความรักชาติและอุดมการณ์มอดลงและกลายเป็นความรู้สึกขมขื่นและสิ้นหวังแม้ว่าในตอนต้นของศตวรรษที่ 20 ก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ชาวอังกฤษจะตระหนักดีถึงการคุกคามของเยอรมนี ซึ่งต้องการแข่งขันสร้างจักรวรรดิในขณะที่ดินแดนส่วนใหญ่ที่มีวัตถุประสงค์ป้อนโรงงานอุตสาหกรรมได้ถูกจับจองและเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสไปแล้ว คนโดยทั่วไปไม่คิดว่าจะเกิดสงครามใหญ่ขึ้นเมื่ออาร์คดยุกเฟอर्डินานด์แห่งออสเตรียถูกลบพระชนม์ ชาวอังกฤษโดยทั่วไปก็ยังมองไม่เห็นถึงความขัดแย้งในประเทศที่อยู่ห่างไกล “เกาะ” อังกฤษจะมีผลต่อชาวอังกฤษได้อย่างไร ยิ่งไปกว่านั้น นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการสงครามแบบใหม่ที่ใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัยนั้นต้องใช้เงินมหาศาล และหากสงครามเกิดขึ้นจริง ก็คงจะจบลงภายในเวลาไม่กี่เดือน ผู้คนจำนวนไม่น้อยคิดว่าสงครามในยุโรปคือเรื่องในอดีต ไม่ใช่เรื่องของมนุษย์ที่เจริญแล้วในศตวรรษที่ 20 และเมื่อเกิดสงครามขึ้นจริงๆ ในวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 1914 ผู้คนก็ยังคิดว่าสงครามจะจบสิ้นก่อนเทศกาลคริสต์มาส โดยที่อังกฤษเป็นฝ่ายมีชัยชนะ ถึงกับมีคำขวัญว่า “คริสต์มาสในเบอร์ลิน” (Nash 1970: 34)

กวีทหารส่วนใหญ่เกิดในช่วง 2 ทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มักจะถูกเรียกว่า เป็น “ความสงบก่อนพายุมา” กวีเหล่านี้ไม่เคยประสบกับสงครามมาก่อนในชีวิต ประสบการณ์สงครามของพวกเขาก็คือ สงครามในวรรณคดี

อาจกล่าวอย่างย่อเกี่ยวกับประสบการณ์ทางวรรณคดีสงครามของกวีทหารเหล่านี้ได้ว่า เป็นการอ่านมหากาพย์เจลิมฉลองสงครามการรบของยุคกรีกโรมันโบราณ และสมัยอังกฤษเก่า วรรณกรรมประเภทโรมานซ์ของยุคกลาง และวรรณกรรมของสมัยโรแมนติกอันเป็นสมัยที่กวีนิพนธ์แสดงอุดมการณ์ต่อต้านทระราชย์ เป็นต้น ทักษะคติในทางลบต่อสงครามในวรรณกรรมสมัยอื่น ๆ นั้นก็ไม่ใช่สิ่งที่กวีหนุ่มคุ้นเคย เนื่องจากกวีนักเขียนในบางยุคบางสมัยเช่น ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ และศตวรรษที่ 18 ซึ่งแม้จะมีอยู่ไม่น้อยที่มีประสบการณ์ในการรบจริง แต่ก็ไม่นิยมแต่งวรรณกรรมเกี่ยวกับสงครามโดยตรง ด้วยเห็นว่าไม่ใช่สิ่งที่จะนำมากล่าวถึงในสังคมของผู้เจริญที่มีความละเอียดอ่อนและรสนิยมอันดี³

ผลของการอบรมแต่เยาว์วัยว่าชีวิตคือเกียรติและศักดิ์ศรีของตนและประเทศชาติ อีกทั้งประสบการณ์การอ่านวรรณกรรมเจลิมฉลองสงครามที่ใช้การเล่าเรื่องเชิงปวีลลีย ประกอบกับไฟปรารถนาที่จะได้ประกอบวีรกรรมเพื่อชาติ ซึ่งถูกโหมกระพือด้วยการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลและนักเขียนไม่น้อย ทำให้กวีทหารที่รอดชีวิตอยู่จนช่วงกลางและช่วงท้ายของสงครามไม่สามารถยอมรับสภาพโศคร้ายที่ตนต้องเผชิญได้ จนเป็นโรคประสาทที่เรียกว่า “shellshock” ถึงกับต้องรับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลจนหายก่อนถูกส่งตัวเข้าประจำการอีกครั้ง

สำหรับ วิลเฟร็ด โอเวน นั้น จอน สตอลล์เวิร์ธ (Jon Stallworthy) ได้ให้ความเห็นว่า กวีนิพนธ์ของโอเวน ตั้งแต่ช่วงต้นของสงครามไม่ใช่กวีนิพนธ์เพื่อแสดงอุดมการณ์ของทหาร สาเหตุคือ โอเวน เช่นเดียวกับกวีทหาร อีกหลายคนเช่น ไอแซค โรเซนเบิร์ก (Isaac Rosenberg) และอีวอร์ เกอร์นีย์ (Ivor Gurney) ไม่ได้ได้รับการศึกษาอบรมในโรงเรียนประเภท Public School ไม่มีความคาดหวังที่จะก่อวีรกรรมเหนือมนุษย์ ที่เรียกว่า Homeric expectations ดังเช่น บรูค และ แซสซูน โอเวน ตั้งใจที่จะเขียนบทกวีต่อต้านสงครามตั้งแต่แรก (Stallworthy 1988: xxviii)

ใน “Preface” (Walter 1997: 53) โอเวนประกาศว่า กวีนิพนธ์ของเขาจะไม่เกี่ยวกับวีรบุรุษ ไม่เกี่ยวกับเกียรติยศ ความรุ่งโรจน์และอำนาจใดๆ แต่จะว่าด้วยสงครามและความน่าเวทนาในสงคราม (the pity of War) ส่วนหน้าที่ของกวีที่ดีคือเตือนอนุชนรุ่นหลัง ให้เห็นความโหดร้ายทารุณของสงคราม ด้วยการเสนอภาพของสงครามตามความเป็นจริง

“ความน่าเวทนา” ในความหมายของโอเวน จะเกิดจากการสูญเสียศรัทธาในอุดมการณ์และในความเป็นมนุษย์ของตนเองมากกว่าความตายและความทุพพลภาพเสียอีก จริงอยู่ว่าทหารจำนวนมากมาย

³ สรุปจาก Stallworthy, J. 1988 หน้า xi - xxii

ได้เสียชีวิตในหน้าที่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพลีชีพตามอุดมการณ์ แต่การสงครามสมัยใหม่นั้นแตกต่างจากการรบพุ่งที่ได้รับการเชิดชูไว้ในวรรณคดี ที่ทหารชำนาญศึกจะได้กวัดแกว่งดาบฟาดฟันอริราชศัตรูอยู่บนหลังม้า และมีเพียงเกราะและโล่ยาวบังตงามเป็นเครื่องปกป้องร่างกาย แต่ในสงครามสมัยใหม่พวกเขาต้องมีความเป็นอยู่น่าสมเพทเยี่ยงสัตว์ ขูดรูหลบภัย ต้องทุกข์พลภาพและเสียชีวิตจากโรค เช่น ไข้สนามเพลาะ (Trench fever) หรือ เท้าเน่า (Trench foot) จากก๊าซพิษ ระเบิด และลูกกระสุนปืน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ยากที่บรรดาทหารซึ่งเสียชีวิตหรือทุกข์พลภาพจะเชื่อได้ว่าตนสละชีพและเลือดเนื้อเพื่อชาติเยี่ยงวีรบุรุษในอดีต

ในบทกวีที่ชื่อว่า “Dulce Et Decorum Est” (Walter 1997: 68) ซึ่งโอเวนเอ่ยถึงในจดหมายที่เขาเขียนถึงมารดา (Bell: 1985: 283) และเรียกว่า “gas poem” โอเวนใช้การบรรยายในเชิงสำนึกและภาพพจน์ที่เห็นจริงของฝันร้ายของทหาร ผู้อ่านพบว่าภาพอันน่ากลัวในความเป็นจริงและในฝันร้ายนั้นไม่มีอะไรแตกต่างกัน ในบทกวีบทนี้สงครามและความเหน็ดเหนื่อยล้าทำให้ชายจกรรค์ที่สง่างามถูกทรมาณจนมีสภาพที่ไม่ต่างไปจากขอทานเฒ่าหรือหญิงชรา ความรู้สึกเสียดายวัยหนุ่มที่สละชีพนี้ปรากฏในบทกวีบทอื่น เช่น “Futility” “The Disabled” และ “Anthem of Doomed Youth” อากัปกริยาของทหารหนุ่มในระหว่างรบไม่ได้ใกล้เคียงกับท่วงท่าองอาจสง่างามของอัศวินในอดีต แต่เป็นกริยา “fumbling” ของผู้ที่ร่ำกัวกลัวตายอย่างที่สุดและต้องกระวีกระวาดเอาชีวิตรอดด้วยการใส่หน้ากากป้องกันก๊าซพิษ แต่สิ่งที่ทำให้เกิดความเวทนาอย่างเหลือล้นในบทกวีบทนี้ ไม่ใช่สภาพความเป็นอยู่และสภาพร่างกายของทหาร แต่เป็นบาดแผลทางจิตใจที่เกิดจาก “การมุสาหลอกลวง” ว่าการพลีชีพเพื่อปิตุภูมิเป็นการกระทำที่สมควร โอเวนกล่าวโทษผู้ที่เขาเรียกว่า “you” ซึ่งหลอก ลวงทหารหนุ่มซึ่งเขาเรียกว่า “Children ardent for some desperate glory” เขาท้าทายให้ “you” ได้มาสัมผัสสภาพเลวร้ายของสงครามด้วยตนเอง โดยกล่าวคำท้าทาย “If you could . . .” หลายต่อหลายครั้ง และสรุปว่า หาก “you” ได้ประจักษ์ถึงสิ่งนี้ด้วยตาของตนเองแล้วไซ้ จะไม่มีทางส่งทหารหนุ่มไปตายในฝันร้ายเช่นนี้ “My friend, you would not tell . . . / The Old Lie: Dulce et decorum est / Pro patria mori.”

การสงครามสมัยใหม่ที่รุ่เฟิร์ต บรูก เรียกว่า “The incessant mechanical slaughter” ในจดหมายที่เขียนถึง เลนัวร์ เบคอน (Leonard Bacon) (Walter 1987: xx) มีผลต่อโอเวนเช่นเดียวกัน ในจดหมายที่เขาเขียนถึงมารดา (Bell 1985: 352) เมื่อกลับไปประจำการในแนวหน้า หลังจากรับเหรียญกล้าหาญจากการรบที่อาเมียงส์ (Amiens) แล้ว โอเวนได้บรรยายความน่ากลัวของสงครามด้วยโงหารเสียดสี มีเนื้อหาแสดงความท้อแท้และตัดพ้อว่าการสงครามสมัยใหม่ที่มีการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่ร้ายแรง ทำให้อุณหภูมิแห่งความกล้าหาญและองอาจเยี่ยงบรรพบุรุษชาตินี้กรบตกลอยู่ในสถานการณ์ที่มนุษย์ปุถุชนธรรมดาไม่อาจสร้างวีรกรรมได้เลย

การยกประโยชน์คุณาละตินจาก *The Odes* (Stallworthy 1988: 13-15) ของ ฮอเรซ (Horace) ในตอนท้ายของบทกวี อาจมองได้ว่าเป็นการกล่าวโทษสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษาที่ปลูกฝังค่านิยมเรื่องความเป็นวีรบุรุษให้แก่เด็กหนุ่มเหล่านี้ โอเวนคิดว่าโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับทหารหนุ่ม ไม่ใช่เป็นเพียงการเสียเลือดเนื้อและการก่อให้เกิดความทุกข์พลภาพ แต่ยังเป็นความลึนหวังที่ภาพของสงครามและ

นักรบในอุดมคติถูกทำลายโดยความเป็นจริง อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าสังคมในสมัยโบราณจะไม่เคยเผชิญกับความโหดร้ายของสงคราม แต่ปัจจัยทางด้านสังคมและลักษณะของการรบ ทำให้ไม่เกิดการปรากฏการณ์ที่ปฏิเสธค่านิยมเช่นเดียวกับในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ในสังคมศักดินาสวามิภักดิ์จารีตประเพณีของสังคมสมัยนั้นที่เป็นเครื่องยึดชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน และเป็นเครื่องกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ทำให้นักรบเห็นว่าผลร้ายต่างๆของสงครามเป็นสิ่งที่จะต้องยอมรับเพื่อแลกกับความอยู่รอดของชุมชน และเกียรติของเจ้าเหนือหัว ทหารกล้าผู้จงรักภักดีย่อมได้รับทั้งลาภยศสรรเสริญในยามที่บ้านเมืองสุขสงบ เป็นต้น

ลักษณะของกวีนิพนธ์ต่อต้านสงครามของไอเวนคือ การบรรยายในเชิงสัจนิยมดังที่ใช้เล่าเรื่องในศตวรรษที่ 19 ผสมผสานกับการใช้ภาพพจน์แบบเหนือจริงของวรรณกรรมสมัยใหม่⁴ ในวรรณคดีเฉลิมฉลองสงครามตั้งแต่โบราณกาล ถึงแม้จะมีการบรรยายความโหดร้ายของสงครามและความฉลาดของนักรบ แต่ภาพในทางลบก็ถูกด่วงดูลด้วยการสรรเสริญผู้กล้าและการยอมรับโดยุษฎีว่าการพลีชีพในสงคราม แม้จะเพื่อแย่งชิงหญิงงามก็เป็นเรื่องสมควร

เพื่อปฏิเสธอุดมการณ์ทางทหารของโลกในอดีตที่ทำให้เกิดโศกนาฏกรรมกับทหารหนุ่มในศตวรรษที่ 20 ไอเวนจึงแต่งบทกวีซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากชนบทกวีนิพนธ์สงครามแต่ดั้งเดิม เพื่อสื่อความรู้สึกของทหารที่ตกอยู่ในฝันร้ายทั้งหลับและตื่น ความรู้สึกอ้างว้างเพราะถูกทอดทิ้งและตัดขาดจากแนวหลังในอังกฤษ เนื่องจากการรบในต่างแดน การปิดบังและบิดเบือนข่าวสาร ความรู้สึกเกลียดชังและอิจฉาผู้ที่อยู่แนวหลัง เช่นสตรี ชายที่ยังไม่ถึงวัยหรือพันวัยเกณฑ์ทหาร รัฐบาลและสถาบันต่าง ๆ ความรู้สึกว่าพวกตนเป็นเหยื่อของผู้กระหายสงคราม และท้ายที่สุดคือ ความหมดศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า

ประเด็นวิเคราะห์บทกวีต่อต้านสงครามของ วิลเฟร็ด ไอเวน ที่แสดงให้เห็นการปฏิเสธอุดมการณ์ของนักรบในมหากาพย์และชนบทกวีนิพนธ์ในบทความนี้คือ ความรู้สึกเวทนาทหารในสงคราม ความเกลียดชังและดูถูกสตรีเพศอย่างเปิดเผยและความรักใคร่บูชาบุรุษ

ในความคิดของผู้เขียน บทกวีที่ชื่อว่า "Greater Love" (Walter 1997: 56) ซึ่งไม่ค่อยได้รับความสนใจและการวิเคราะห์เท่าบทกวีบทอื่นของไอเวน มีลักษณะที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ระหว่างรูปแบบและโวหารที่ใช้ การบรรยายภาพการบาดเจ็บล้มตายของทหารในสนามรบในเชิงสัจนิยม ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของบทกวีต่อต้านสงครามของไอเวน กวีกล่าวถึงสาเหตุหลายอย่างที่เขาคิดว่าทำให้ทหารหนุ่มต้องตกเป็นเหยื่อของความทรนทานทั้งกายและใจ

⁴ ผู้เขียนได้ประยุกต์การวิเคราะห์ลักษณะของวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ได้รับอิทธิพลจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งของ Trudy Tate ใน Tate, T. *Women, Men and the Great War* Manchester University Press 1995 กับวรรณกรรมประเภทร้อยกรองที่แต่งโดยวิลเฟร็ด ไอเวน

ความรู้สึกเวทนาอาหารในสงคราม

ในแต่ละบท ชะตากรรมของทหารปรากฏอยู่อย่างชัดเจน บทที่หนึ่ง ภาพของทหารหลังโลหิตลงพื้น ปฐพี และทหารต้องสูญเสียแขนขาเพราะก๊าซพิษ บทที่สอง ภาพทหารบาดเจ็บที่ตื่นทรนทราญด้วยความเจ็บปวดทรมาน บทที่สาม ภาพความเจ็บไข้ได้ป่วยและการสูญเสียกำลังวังชาของคนในวัยฉกรรจ์ บทที่สี่ ภาพทหารที่อ่อนล้าและซบเซาเดินดินแบกอาวุธประจัญหน้าพระเยซูที่ถูกตรึงบนกางเขนเพื่อไถ่บาปแก่มนุษย์

ภาพเหล่านี้ปรากฏอยู่ควบคู่ไปกับภาพของหญิงงาม โอเวนเลือกใช้กวีนิพนธ์แบบลิริค มีรูปแบบและฝั่งของสัมผัสตายตัว เช่น บทกวีในขนบรักตามราชสำนักนิยม (Courtly Love Tradition) ขายนักรบและนักรักกล่าวชมใจมเพื่อเกี่ยวพาราสีหญิงงาม บทแรกกวีเริ่มจากการพรรณนาริมฝีปาก บทที่สอง เรือนร่างอันอรชร บทที่สาม น้ำเสียงอันไพเราะ บทที่สี่หัวใจที่เต็มไปด้วยคุณงามความดี ในแต่ละบทเมื่ออ่านเดิน ๆ แล้วดูเหมือนว่า กวีจะกล่าวชมใจสตรี แต่ทว่า โอเวนกลับใช้คำปฏิเสธ “not” ในทุกบท เมื่อเขาเปรียบเทียบว่าไม่มีความดีงามใด ๆ ของสตรีที่บุรุษเทิดทูนบูชามาตลอดตั้งแต่โบราณกาลจะเทียบเคียงได้กับความรักชาติของบุรุษที่ต้องเสียชีวิตในสภาพอันน่าเวทนา

แทนที่โอเวนจะใช้โวหารสละสลวยเพื่อให้เข้ากับรูปแบบคำประพันธ์ เขากลับย้ำการเปรียบเทียบดังกล่าวมาแล้ว ด้วยการเลือกใช้คำที่กระด้างทั้งเสียงและความหมายเพื่อสื่อภาพความตายและสงครามในเชิงลัจนิยม กวีใช้คำว่า “limbs knife-skewed” คำว่า “cramps” และคำว่า “coughed” ซึ่งไม่ใช่คำในระดับภาษาของกวีนิพนธ์รัก และเน้นความหมายคำเหล่านี้ซึ่งมีนัยในทางลบด้วยการสัมผัสอักษร สระสัมผัสและซ้ำเสียงพยัญชนะกับคำที่มีนัยในทางบวกหรือคำในระดับภาษาที่สูงกว่า เช่น กลุ่มคำพยางค์เดียว “limbs knife-skewed” กับคำว่า “exquisite” คำว่า “cramps” กับคำว่า “decrepitude” คำว่า “coughed” กับคำว่า “soft” การเลือกใช้คำประเภทนี้ดูจะเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะทำให้ผู้อ่านเกิด “เวทนา” และได้รับรู้สภาพที่แท้จริงของสงคราม

จริงอยู่ว่าวรรณกรรมเกี่ยวกับการรบในยุคก่อน ๆ ก็มักมีการเอ่ยถึงรายละเอียดของการเสียเลือดเนื้อที่น่าสยดสยอง เช่น ภาพของเทอร์นัสขณะถูก เอนอัส บักดาบลงบนอกจนมีดใบมีดจนกระทั่ง “His limbs fell slack with chill ; and with a moan / his life, resentful, fled to Shades below” ในมหากาพย์เอเนียด (Virgil ใน Stallworthy 1988: 13) หรือในมหากาพย์เบวูล์ฟ ภาพของเกรินเดลอสสุรกายกินคนที่ถูกเบวูล์ฟสังหารอย่างสาสมกับความชั่ว หรือในวรรณกรรมมหากาพย์-โรมานซ์ *The Faerie Queene* ภาพของอสุรกายที่แห่คมดาบและคุณความดีของอัศวินกางเขนแดง การบรรยายภาพสยดสยองเหล่านี้ หากไม่ใช่เกี่ยวกับการตายที่สาสมของศัตรูของพระเอกก็เป็นการตายอย่างทรมานของนักรบชั้นรองซึ่งขาดคุณสมบัติดังเช่นที่พระเอกพึงมี

ในวรรณกรรมเฉลิมฉลองสงคราม จะไม่มีการบรรยายภาพการบาดเจ็บของพระเอกในลักษณะที่ทำให้ผู้อ่านเกิดเวทนาจนไม่คล้อยตาม “การโฆษณาชวนเชื่อ” ให้เห็นดีไปด้วยกับการก่อสงคราม ดังนั้นหาก

กวีได้บรรยายความทุกข์ยากในสมรภูมิต่างอย่างละเอียดเกินไป ก็อาจจะมองได้ว่าเป็นการปริปากบ่นหรือแสดงความหวั่นไหว อันไม่ใช่วิสัยของชายชาติอาชาไนย

ใน “Greater Love” เช่นเดียวกับใน “Dulce Et Decorum Est” โอเวนได้แสดงความคิดที่เป็นกฎต่อแม่บทของการฝึกฝนให้ชายเป็นชายสมชาย ดังปรากฏในตอนต้นของ *The Odes* ของฮอเรน

“Disciplined in the school of hard campaigning,
Let the young Roman study how to bear
Rigorous difficulties without complaining.”

และ

“The glorious and the decent way of dying
Is for one’s country. Run and death will seize
You no less surely. The young coward, flying
Gets his quietus in the back and knees.” (Stallworthy 1988: 13)

จาก *The Odes* นักรบที่องอาจกล้าหาญได้รับอภิสิทธิ์นานาประการ อย่างแรกในที่นี้คือการได้รับการฝึกฝนยุทธศาสตร์อันถือเป็นอภิสิทธิ์ที่ชนชั้นชาวนาหรือทาสไม่มีโอกาสได้รับ อย่างที่สองคือ การได้ตายอย่างสมเกียรติมิใช่การตายอย่างผู้ขลาดเขลาไม่มีทางสู้โดยถูกแทงข้างหลังหรือต้องคุกเข่าสยบให้ข้าศึกก่อนตาย นอกจากนี้หากโชคดีรอดชีวิต ก็ยังมีโอกาสได้ใกล้ชิดหญิงงามผู้สูงศักดิ์

“... the princess on the verge of
womanhood with her mother shall look down
... And sign, “Ah, royal lover, ...” (Stallworthy 1988: 13)

ในบทกวีของเขา โอเวนปฏิเสธที่จะแสดงความอดทนอดกลั้น หรือที่เรียกว่า Keeping a stiff upper lip และทำมากกว่า “บ่น” เขาไม่เพียงแต่จะเพิกเฉยต่อการเห็ดทอนสตรีตามชนบ อัศวิน แต่ยังได้กล่าวโทษและแสดงความดูถูกเกลียดชังสตรีอีกด้วย ผู้เขียนมีความเห็นว่าในบทกวีนิพนธ์ต่อต้านสงครามของโอเวน เขาได้แสดงความเป็นกฎต่ออุดมการณ์ของนักรบในมหากาพย์และอุดมคติแบบระบอบอัศวินอย่างเต็มรูปแบบจริง ๆ

ความเกลียดชังและดูถูกสตรีเพศ

ในบทกวี “Greater Love” กวีแสดงความเวทนาเหล่าทหารไปพร้อม ๆ กับการรู้สึกดูถูกและเกลียดชังสตรีเพศ

ในบทที่หนึ่ง กวีขึ้นต้นวรรคแรกราวกับว่ากำลังจะชมริมฝีปากของนางผู้เป็นที่รักว่า แดงยวนใจ แต่ก็กล่าวเสริมในทันทีว่า สีแดงของริมฝีปากอันเป็นสัญลักษณ์ของความรักระหว่างชายหนุ่มหญิงสาวในเชิงโลกีย์วิสัย หาได้แดงเข้มเท่าโลหิตของทหารอังกฤษที่พลีชีพเพื่อชาติไม่ คำกริยา “จุ่มพิต” ของทหารอังกฤษ

ที่แสดงถึงความรัก ไม่ได้กระทำกับริมฝีปากของสตรี แต่กับ “ก้อนหิน” ซึ่งอาจหมายถึง การกล้าเผชิญกับประสบการณ์ลำเค็ญ หรือการพลีชีพเพื่อปกป้องแผ่นดิน หินนั้น “แปดเปื้อน” โลกิตสิแดงชาด อันเป็นสัญลักษณ์ของความรักซึ่งในปิตุภูมิจนตราบชีวิตจะหาไม่ ความรักชนิดนี้บริสุทธิ์และสูงส่งกว่าความรักในเชิงชู้สาว แต่ “ความรักอันรุนแรง” หรือ “the fierce love” นี้เอง ที่เรียกร้องให้ทหารต้องจบชีวิตใน “สภาพที่เลวร้ายอย่างที่สุด”

ภาพพจน์ต่อมาคือภาพนัยนี้ตาแวววาวของอิสรตรีที่มีอานุภาพตรึงหัวใจบุรุษไว้ ในบทนี้ดวงตาที่มีตบอดไว้แววเพราะก้ำขพิษของเพื่อนทหารร่วมเป็นร่วมตายต่างหากที่ครองหัวใจของกวี ในที่นี้กวีใช้การเล่นคำแบบอนาญาย (ราชบัณฑิตยสถาน 2539: 208) ในชนบทกวีนิพนธ์รัก ชายคนรักโดยเฉพาะเมื่อถูกสลัดรัก มักจะกล่าวถึงความลุ่มหลงในตัวหญิงงามทำให้เขาไม่อาจเห็นโลกตามความเป็นจริง ประดุจมีดวงตาที่มีตบอด แต่ในบทกวีนี้ ความรักในเชิงชู้สาว มิได้อานุภาพพอที่จะทำให้เขา “ตาบอด” ตรงกันข้ามกลับดูต่ำต้อยเมื่อเทียบกับน้ำใจและความเสียสละของลูกผู้ชาย

การใช้คำอนาญาย มิให้เห็นอีก ในคำว่า “trembles” คำว่า “pale” และคำว่า “soft” ในชนบทกวีนิพนธ์รัก ชายคนรักมักจะเห็นว่าเมื่อหญิงสาวแรกเริ่มเกิดความอุจัจ หรือเกิดความรัญจวนใจเมื่อถูกเกี่ยวพาราสิจะงดงามยิ่งนัก ด้วยว่านางจะตัวลั่นน้อย ๆ แลดูน่าทะนุถนอม ลักษณะของหญิงงามผู้สูงศักดิ์ที่ทำให้นางดูอ่อนแอ น่าทะนุถนอมอีกประการ คือ ความมีผิวขาว และมีน้ำเสียงที่นุ่มไพเราะ ไอเวนใช้คำทั้งสามคำนี้ในอีกนัยหนึ่ง กวีบรรยายภาพของทหารบาดเจ็บที่ตัวลั่นด้วยความเจ็บปวดจากบาดแผล โดยกล่าวเสริมว่างามกว่าอาการประหม่าอายของสตรีมากนัก และบรรยายผิวพรรณที่ซุบซิดเนื่องจากความเหน็ดเหนื่อยและสุขภาพที่ทรุดโทรมว่า “ซิดเผือด” กว่าดวงหน้าของสตรีมากนัก ส่วนเสียงของความเจ็บปวดอันได้แก่เสียงไอและครวญครางของทหารนั้นเล่า กลับ “เบากว่า” หรือ อาจตีความว่า แม้ไม่ “รื่นหู” เท่าแต่ก็จับใจว่าเนื่องจากออกจากปากของทหารกล้าที่เขานิยม ไม่ว่าจะ เป็นในกรณีใด ในสายตาของกวีความทุกข์ที่ทหารผู้ “แบกกางเขนแทนพวกคุณ” ต้องเผชิญทำให้ใบหน้าที่ซิดขาวของพวกเขาเป็นประดุจใบหน้าของนักบุญผู้พลีชีพเพื่อความเชื่อทางศาสนา หรือแม้เหมือนกับพระเยซูผู้ยอมสละพระชนม์ชีพเพื่อไถ่บาปให้แก่มนุษย์ ความยึดมั่นในอุดมการณ์ดังเช่นพระเยซูคริสต์ ย่อมเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งในบทกวีนี้ยังอยู่ในโลกของการเกี่ยวพาราสิและการร้องรำทำเพลงห่างไกลจากโลกของสงคราม ไม่มีวันจะ “เข้าถึง” หรือ “เทียบเคียง” ได้ การปฏิเสธน้ำใจของสตรีในบทกวีบทนี้ยังปรากฏใน “Apologia Pro Poemate Meo” (Walter 1997: 57) โดยเฉพาะในตอนที่ว่า “...these men are worth / Your tears : You are not worth their merriment.” คำว่า “You” ที่ กวีใช้นั้นมักหมายถึงผู้ที่อยู่แนวหลัง ซึ่งก็รวมถึงสตรีที่รำไห่เมื่อผู้เป็นที่รักต้องจากไป แม้แต่ในจดหมายหลายต่อหลายฉบับที่ไอเวนเขียนติดต่อกับมารดาที่เขารักและสนิทสนมมากพอที่จะเล่าแทบทุกสิ่งทุกอย่างให้ฟัง เขามักกล่าวเป็นเชิงว่า สิ่งที่ดีที่กระทำเพื่อผู้ที่ต้องไปรบ มีอยู่ 2 ประการคือ เขียนจดหมาย และส่งของไปเยี่ยม ซึ่งก็ไม่ต่างจากการถักนิตตั้งหน้าเตาผิงและส่งใจไปช่วยบุตรชายใน “Glory of Women” ของ แฮลธุน (Hart-Davis 1983: 100)

ดูเหมือนว่าคุณสมบัติของสตรีเพศที่ชายชาตินักรบในอดีตพึงใจ ไม่เพียงพอและมีค่าพอสำหรับ ไอเวน เสน่ห์ในเรือนกายและ “chaste breast and quiet mind” (Lovelace, Richard ใน “To Lucasta, Going to the Wars” ใน Abrams 1979: 1608) ไม่เพียงพออีกต่อไปที่จะทำให้บุรุษพร้อมจะปกป้องนาง ด้วยชีวิตอย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งในบทกวีและในจดหมายก็ไม่ปรากฏว่า ไอเวนปรารถนาจะให้สตรีมาร่วมรบ เคียงบ่าเคียงไหล่ เขาคงยังมีทัศนคติเช่น นักรบโบราณที่ว่า บุรุษเท่านั้นที่มีคุณสมบัตินักรบ ในกรณีของ แชสทูนในบทกวีชื่อ “Glory of Women” กวีไม่พอใจในสตรี เหตุหนึ่งเพราะพวกนางมีส่วนในการส่งเสริม สงครามด้วยการผลิตอาวุธ ใน “Greater Love” กวีเห็นว่าสตรีขาดสิ่งสำคัญที่สุดในการออกศึก คือ ความกล้าหาญ ความรักชาติ และการเสียสละ เขากล่าวว่า “Heart, you were never hot, / Not large, not full like hearts made great with shot.” ในสองวรรคนี้ สิ่งที่ทหารให้กับปีศาจ คือ “heart” ซึ่งหมายถึง ความรักที่ไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน และทหารเหล่านี้ได้ให้มากกว่าความรู้สึกว่ารักหรือการดีแต่พูดว่ารัก แต่ยังได้สละเลือดเนื้อคือ “hearts” เพื่อพิสูจน์ความรักที่ยิ่งใหญ่กว่าความรักของสตรีอีกด้วย

เมื่อพิจารณาความรู้สึกดูแคลนสตรีที่ปรากฏอยู่ในบทกวี “Greater Love” ก็พบว่า ในความรู้สึกของ ไอเวน แม้ว่าเหล่าทหารต้องตายอย่างน่าเวทนาไม่สมเป็นวีรบุรุษ อย่างน้อยก็ยัง “ตาย” อย่างมีค่า และยิ่งใหญ่กว่าสตรีที่ “อยู่” อย่างไรสาระและไร้ค่า

ผู้เขียนไม่อาจสรุปการวิเคราะห์ทัศนคติของไอเวนต่อสตรีว่า ไอเวนดูแคลนสตรีเพื่อให้รู้สึกว่ามีชีวิตและการกระทำของบุรุษเช่นตนมีค่าขึ้น หรือเกลียดชังดูถูกสตรีเพราะคิดว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า นอกจากนี้ ผู้เขียนก็ไม่ประสงค์จะกล่าวถึงสงครามโลกครั้งที่หนึ่งนั้นไม่มี “ความเป็นลูกผู้ชาย” ดังเช่นกวีในอดีตที่ยึดมั่นในอุดมคติของระบอบอัศวิน และชนบรืกรตามราชสำนักนิยม เทิดทูนบุรุษสตรีและปฏิบัติตนนางด้วยความเคารพอย่างที่มีต่อพระแม่มารีของชาวคริสต์นิกายคาทอลิก

ชนบรืกรตามราชสำนักนิยมที่กำหนดให้บุรุษเทิดนางในดวงใจไว้บนหิ้งเป็นเครื่องบ่งชี้สถานะของบุรุษชั้นสูง เพราะผู้ที่เจริญแล้วและมีชีวิตสุขสบายเท่านั้นจึงจะมีเวลาและอารมณ์ที่จะเทิดทูนสตรีที่ตนมีความสัมพันธ์ด้วย ขณะเดียวกัน ความเป็นจริงที่ว่าฐานะทางสังคมของสตรีต่ำกว่าของบุรุษอยู่มากและสิทธิทางกฎหมายก็ไม่เท่าเทียมกัน ก็เป็นเรื่องที่ถือกันว่าปกติ⁵ การยกย่องเทิดทูนสตรีในกรณีนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าบุรุษเห็นว่าพวกนางสูงส่งหรือแม้แต่เท่าเทียมกับตน บทชมใจซึ่งบรรยายรูปร่างแต่ละส่วนของสตรีโดยให้ความสำคัญเท่า ๆ กับจิตใจและกิริยาสงบเสงี่ยมเจียมตนก็เพียงพอที่จะเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า สตรีเป็นเพียงวัตถุทางเพศและปัจจัยที่ส่งเสริมฐานะของบุรุษเท่านั้น

เมื่อมองจากแง่มุมนี้ จะเห็นว่าการดูแคลนสตรีใน “Greater Love” ไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ในสังคม แต่เป็นปรากฏการณ์ใหม่ในวรรณกรรมสงครามที่ไม่เคยมีการดูถูกสตรีเพศโดยทั่วหน้าถึงกันเช่นนี้มาก่อน

⁵ Betty Radice ได้วิเคราะห์สถานภาพของสตรีในชนบรืกรตามราชสำนักนิยม ในความเป็นจริงและในวรรณกรรมใน *Medieval English Verse*, 1964 หน้า 19-20

อย่างไรก็ดีความรู้สึกดูแคลนซึ่งรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นความเกลียดชังอย่างไม่มีวันจะให้ถอย และการกล่าวโทษอย่างชนิดที่ไม่มีวันถอนคำพูด น่าจะมาจากเหตุอื่น ๆ อีกหลายสาเหตุ ซึ่งอธิบายได้ด้วย การศึกษาบริบททางสังคม จดหมายส่วนตัวของกวี และบทกวีบทอื่น ๆ

สาเหตุแรกเห็นจะได้แก่ ความรู้สึกที่ว่าสตรีและผู้ที่อยู่แนวหลังอื่น ๆ ไม่ต้องเผชิญกับการเสียชีวิต ความทุพพลภาพและความยากลำบากในสนามรบ ในจดหมายถึง มิสซิสบูลแมน ซึ่งเขียนแสดงความเสียใจที่ นางเสียนบุตรชายไปในการรบ ไอเวนเข้าใจดีว่าสตรีที่อยู่แนวหลังมีทุกข์จากการจากพรากและสูญเสียบุคคล อันเป็นที่รัก ดังข้อความในจดหมายที่ว่า "I have endured unnameable tortures in France; but I know that I have not suffered by this war as you have and are suffering." (Bell 1985: 257-258) แต่อย่างไรก็ดีเนื้อหาของข้อความนี้และจดหมายฉบับอื่น ๆ ที่เขียนถึงมารดาและน้องสาว แสดงความรู้สึกอิจฉาชีวิต ที่ยังสุขสบายและความรู้สึกดูแคลนความไร้สาระของสตรีอย่างเห็นได้ชัด ไอเวนคิดว่าสตรีไม่ต้องเผชิญกับการ เสียชีวิตและความยากลำบากในสนามรบ ไม่ต้องเป็นเหยื่อของสงครามทั้งกายและใจ การที่กวีต้องประสบ กับการสูญเสียชีวิตและอวัยวะอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ไม่ว่าจะเมื่อกวีอยู่ในสนามรบหรือพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล ทำให้กวีเกิดความรู้สึกขมขื่นน้อยใจ และอิจฉาผู้ที่อยู่แนวหลัง ในจดหมายส่วนตัวกวีมักแสดงออกด้วยการใช้ วาจาเสียดสีประชดประชัน และมักกล่าวถึงกิจวัตรของสตรีที่มีได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อนสงครามควบคู่ไป กับการบรรยายความยากลำบากของตนด้วยการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงไปตรงมาและรุนแรง ด้วยน้ำเสียง เสียดสี ผู้เขียนคิดว่าญาติมิตรของ ไอเวน คงจะรู้สึกสะดุ้งต่อถ้อยคำเสียดสีเช่นนี้

ดังที่เห็นได้จากจดหมายถึงน้องสาว แมรี ไอเวน ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1917 ตอนที่เอ่ยถึง การเล่นสเก็ตของน้องสาว

"I am so glad you had such good skating. There are no skates of any sort to be had here, so we had no thought of it." (Bell 1985: 220-221)

และในจดหมายถึงมารดา ลงวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1918 แสดงความเกลียดชังผู้ที่อยู่แนวหลังควบคู่ ไปด้วยกับความรู้สึกยกย่องตนเองอย่างปิดไม่มิด

"I am looking out with hungry eyes for your parcel. None of my rich relations consider 20 cigarettes worth my life. They'll have a murderer's curse; if I should curse them. Meanwhile you have a martyr's blessing." (Bell 1985: 354)

ในจดหมายถึงมารดา ลงวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1918

"—if I had a fair table to write on,—or even if there were not so many dead horses corrupting the wind—you must imagine for me." (Bell 1985: 357-358)

อันที่จริงแล้วแม้ว่าการรบแบบประจันบานจะไม่ได้เกิดขึ้นในอังกฤษ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสตรี อังกฤษจะไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามและไม่มีส่วนร่วมใด ๆ ในสงคราม สตรีมีบทบาทต่อสังคมและ

สาธารณชนมากกว่าเดิม ความเชื่อที่ว่าสตรีที่ดีต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนแทบจะหมดไป สตรีมีบทบาทและหน้าที่ใหม่คือทำทุกอย่างแทนผู้ชาย จะเว้นก็แต่เพียงการต่อสู้ในสนามรบเท่านั้น สตรีโดยทั่วไปกลายเป็นนางพยาบาล คนขับรถ คนงานในโรงงานผลิตอาวุธ สตรีอังกฤษมีบทบาทในการปฏิบัติงานแทนผู้ชายที่ไปรบมากกว่าสตรีในประเทศอื่น ๆ ในยุโรปเสียอีก (Taylor 1977: 87) รัฐบาลเรียกร้องให้ผู้หญิงมีส่วนสนับสนุนสงครามด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่เห็นบนใบปิดซึ่งมีข้อความว่า “God speed the plough and the woman who drives it.” และ “Every woman in a man’s job releases a man for the firing line.” (Nash 1970: 37)

แต่สำหรับไอเวนซึ่งมาจากครอบครัวคนชั้นกลางที่พอมีฐานะ เขาคิดว่าสตรียังใช้ชีวิตสุขสงบของโลกเก่าก่อนสงครามโลกจะเกิดขึ้น สตรีอาจต้องทุกข์ทรมานจากการพลัดพรากและสูญเสียชายผู้เป็นที่รักไปในสนามรบ แต่สำหรับเขาแล้ว อย่างมากที่สุดที่สตรีกระทำคือ กระดิกนิ้วเปิดจดหมายที่เขียนมาถึงพวกเธอด้วยความยากลำบากจากสนามรบ^๑ ไอเวนรักและ “ติด” แม่อย่างเห็นได้ชัด และเขียนจดหมายเป็นจำนวนมากถึงมารดา ใน *Wilfred Owen: Selected Letters* จอห์น เบลล์ ได้คัดเลือกจดหมาย 326 ฉบับจากทั้งหมด 673 ฉบับเพื่อตีพิมพ์ ในจำนวน 326 ฉบับนี้ เป็นจดหมายถึงมารดาอยู่ถึง 280 ฉบับ ไอเวนเล่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาพบเห็นให้นางอ่าน เว้นแต่รายละเอียดที่เกี่ยวกับการแต่งบทกวีและการตีพิมพ์ ซึ่งเขามักจะเก็บไว้เล่าให้เพื่อนกวีและนักเขียนด้วยกันอ่าน จดหมายถึงมารดาซึ่งเขามีความเห็นว่ามันอาจเข้าใจหรือเห็นใจความยากลำบากของเขาได้อย่างแท้จริง แฝงไปด้วยการประชดประชัน เลียดสี แม้ว่าจะกล่าวในเชิงติดตลกก็ตาม

สาเหตุต่อมาซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเกลียดชังและการกล่าวโทษสตรี ได้แก่ ขบวนการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลเพื่อปลุกใจชายฉกรรจ์ให้สมัครเป็นทหาร โดยใช้อุดมคติของระบอบอัศวินซึ่งสืบทอดมาเป็นเครื่องมือ การโฆษณาชวนเชื่อได้สร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในอุดมคติของระบอบอัศวินเพื่อเป็นกระแสดัดดันให้ชายฉกรรจ์สมัครเป็นทหาร โดยเฉพาะในช่วงต้นของสงคราม กระบวนการนี้ปลุกความเชื่อที่ว่าชายชาติอาชาวไนยะจะต้องปกป้องคุ้มครองสตรีและเด็ก และความเป็นวีรบุรุษเป็นสิ่งที่ชายทุกคนต้องแสวงหาด้วยการพลีชีพเพื่อปกป้องปิตุภูมิในลักษณะเดียวกับที่อัศวินพลีชีพพิทักษ์ “เจ้า” ของตนในระบบศักดินาสวามิภักดิ์ บนใบปิดที่มีรูปภาพสตรีและเด็กซึ่งก็คงเป็นภรรยาและลูกทอดสายตามองตามบุรุษในเครื่องแบบซึ่งกำลังเดินจากไปด้วยความอาลัยอาวรณ์ มีข้อความเขียนว่า “Women of Britain say ‘Go!’” และในใบปิดอีกใบหนึ่ง “Britons wants [sic] you. Join your country’s army. God save the king.” (Taylor 1977: 54-55)

ในสายตาของกวีทหารในแง่หน้า สงครามครั้งนี้เป็นวิกฤตต่อเนื่องของเพศชายโดยเฉพาะเหล่าทหารถูกสังหาร ถูกทำให้ทุพพลภาพ หรือวิกัลจริตไปเพื่อผลดูงัวซึ่งอุดมการณ์จอมปลอม และเพื่อ

^๑ ในจดหมายถึงมารดา ลงวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1918 ก่อนกวีเสียชีวิตไม่นานนัก กวีได้กล่าวแก้ตัวว่าภรรยาที่เขาทำให้มารดาซึ่งกำลังตีตราอยู่ตามเวลา แต่ไม่มีจดหมายจะอ่าน เป็นเพราะเขากำลังอยู่ในห้วงเชื่อง

ปกป้องสถาบันและกลุ่มบุคคลที่มีแต่เรียกร้องจากบุรุษโดยปราศจากความเห็นอกเห็นใจ และความปรารถนาแท้จริงที่จะตอบแทน ในบทกวี "Send-Off" (Walter 1997: 65) ภาพของทหารที่กำลังจะขึ้นรถไฟไปรบก่อให้เกิดความสนใจ ดอกไม้ที่สตรีนำมาประดับหน้าอกทหารเปรียบเสมือนดอกไม้ประดับใจศพ ชายหนุ่มอยู่ในความประหวั่นพรั่นพรึงแต่ก็ฝืนแสดงความรักอีกหิมเหล่านี้ ถูกบรรดาสตรีส่งขึ้นรถไฟเพื่อไปตาย

กวีนิพนธ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่งโดยทั่วไปมักเสนอภาพสตรีที่ตื่นเต้นไปกับสงครามอย่างไม่คำนึงถึงเหตุและผล สตรีผลักดันให้บุรุษไขว่คว้าความเป็นวีรบุรุษโดยไม่สนใจว่าในสงครามสมัยใหม่นี้ บุรุษต้องต่อสู้กับระเบิดและรถถังด้วยเลือดเนื้อของมนุษย์ธรรมดา ๆ

ความรู้สึกหวาดกลัวและการตกเป็นเหยื่อของสตรีในกวีนิพนธ์ของไอเวน เห็นได้ชัดใน "The Rime of the Youthful Mariner" (Stallworthy 1990: 108) ในสถานการณ์ที่เหมือนฝันร้าย ชายผู้หนึ่งถูกทรมานและหนึ่งในผู้ทรมานเป็นสตรีซึ่งปิดปากและลากตัวเขา กลิ่นกายของนางในขณะนั้นทำให้เขารู้สึกสะอิดสะเอียนมากกว่าที่เคยรู้สึกมา ในขณะที่ไอเวนแสดงความเกลียดกลัวสตรีด้วยภาพพจน์ที่เหมือนจริงในกวีนิพนธ์บทนี้ แชลซูนซึ่งไอเวนถือว่าเป็นแม่แบบของตน⁷ ได้แต่งบทกวีที่ชื่อว่า "Glory of Women" (Hart-Davis 1983: 100) โจมตีสตรีและตั้งข้อกล่าวหาสตรีหลายข้อหาอย่างตรงไปตรงมา มีการแสดงความแปลกแยกจากสตรีอย่างเห็นได้ชัด ด้วยการใช้สรรพนาม "You" ในลักษณะเดียวกับที่ไอเวนใช้ใน "Greater Love" ทำให้สตรีเป็นเป้าหมายของการโจมตี และอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถแก้ข้อกล่าวหาหลายข้อได้เลย ความคลั่งวีรบุรุษและเกียรติยศ รวมทั้งความกระหายที่จะมีส่วนร่วมในเกียรติและชัยชนะของบุรุษเป็นสิ่งที่กวีให้อภัยไม่ได้ ในฐานะทหารคนหนึ่ง กวีรู้สึกเจ็บปวดกับการที่การเสียภยันตรายของทหารกลายเป็นเรื่องผจญภัยน่าตื่นเต้นที่สตรีเฝ้ารอคอยที่จะฟังอย่างมีรู้เบือ แชลซูนตระหนักดีว่าเหตุหนึ่งที่สตรีหลงอยู่ในภาพลวงตาของสงครามและวีรบุรุษทหาร ก็เพราะไม่ได้มีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์ในสนามรบจริง ๆ แต่สาเหตุสำคัญก็มาจากธรรมชาติของสตรีที่ไร้เหตุผล มีหัวใจที่ไม่ "กว้าง" และ "สมบูรณ์"⁸ เท่าหัวใจของบุรุษ หัวใจของสตรีเป็นหัวใจที่รู้จักแต่การรับ แต่ไม่รู้จักการให้

ความรู้สึกว่าเหว่ที่ไม่มีเพื่อนร่วมทุกข์ เจ็บแต่เพื่อนทหารด้วยกันเอง กลายเป็นความโกรธแค้นเมื่อรู้ว่าข่าวการพ่ายแพ้หรือสถานการณ์ลำบากของทหารถูกปิดบังไม่ให้พลเรือนที่แนวหลังได้รับรู้ ด้วยวิธีการปิดบังข่าวสารต่าง ๆ เช่น การห้ามไม่ให้ผู้สื่อข่าวไปทำข่าวที่แนวหน้า ที่แนวหลังก็มีการประโคมข่าวความโหดร้ายของทหารเยอรมัน เช่น ทหารเยอรมันตัดมือทหารและตัดเต้านมของแม่ชี เป็นต้น (Taylor 1977: 56) ทำให้มีทหารอังกฤษ "ถูกหลอก" ให้ไปรบและเสียชีวิตมากขึ้นเรื่อย ๆ

⁷ ดูจดหมาย ลงวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1917 ถึงลูกที่ลูกน้อง เลสลีย์ กันสตัน (Leslie Gunston) ใน Bell, John หน้า 27.

⁸ คำที่ไอเวนใช้ใน "Greater Love" บรรทัดที่ 20

ในจดหมายลงวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 1917 ซึ่งโอเวนเขียนถึงมารดาจากสมรภูมิลุ่มแม่น้ำซอมม์ มีความว่า “หากมีผู้มีอำนาจคนใดที่ทหารเกลียดชังมากกว่าผู้อื่น ผู้นั้นคงได้แก่ เพื่อนร่วมชาติผู้ทรงเกียรติของเรา” (Bell 1985: 213-214) โอเวนหมายถึง รัฐมนตรีกลาโหม เดวิด ลอยด์ จอร์จ ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

การนำชาติเข้าสู่สงครามเพื่อช่วยเหลือประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นอริกันมาแต่โบราณกาลก็เป็นสิ่งที่คุณอังกฤษจำนวนมากทำใจไม่ได้ กวีทหารคิดว่านโยบายของอังกฤษทั้งทางต่างประเทศและทางทหารที่กำหนดโดยกลุ่มผู้นำซึ่งนั่งวางแผนบัญชาการอยู่ในแนวหลัง มีผลต่อชีวิตของทหารในแนวหน้าอย่างที่คุณคิดไม่ถึงหรือไม่สนใจจะคำนึงถึง กลุ่มผู้นำนี้เองที่โอเวนกล่าวโทษว่าเป็นผู้ปลุกกระแสความรักชาติอย่างขาดเหตุผล และโฆษณาชวนเชื่อให้ทหารหนุ่มไร้เดียงสาอมตตายและทุพพลภาพเพื่อความเป็นวีรบุรุษ ภาพของชายชราที่สังหารบุตรของตนตายอย่างเลือดเย็น ใน “The Parable of the Old Man and the Young” (Walter 1997: 62) ที่กวีอ้างถึงเรื่องในพระคัมภีร์เดิมตอนที่พระเจ้าต้องการจะพิสูจนศรัทธาของอับราฮัมผู้ชราโดยบัญชาให้เขาฆ่าไอแซคบุตรชายคนเดียวเพื่อเป็นเครื่องเซ่นสรวงถวายพระองค์ ในพระคัมภีร์เมื่อพระเจ้ารู้ว่าอับราฮัมตั้งใจทำตามพระประสงค์ได้ ก็ทรงส่งทูตสวรรค์มาประกาศยกเลิกคำสั่งฆ่าและให้ใช้ลูกแกะเป็นเครื่องสังเวยแทนบุตรชายของเขา แต่ในบทกวี ชายชรายืนยันจะสังหารบุตรชายอย่างเลือดเย็น ประดุจกระทำกับลูกแกะอันเป็นเครื่องบูชาอันดี พระเป็นเจ้าที่เรียกร้องความเชื่ออย่างมากมาจากมนุษย์ ก็มีได้มีพระกรุณาพอจะระงับไม่ให้มนุษย์เช่นฆ่ากันเอง ชายชราในบทกวีเปรียบเสมือนคนรุ่นที่ก่อสงครามแต่มีได้ร่วมรบ แม้ว่าในความเป็นจริงจะไม่มีผู้นำทางทหารคนใดประหารทหารของตนแต่การสังคนไปรบก็เท่ากับเป็นการเช่นสังเวยชีวิตเพื่อบูชาความบ้าอำนาจของผู้นำทางทหารและนักการเมือง

ว่ากันว่าในสงครามของอังกฤษครั้งใดก็ตามก่อนหน้านี หรือแม้แต่ในสงครามโลกครั้งที่สอง มีผู้นำทางทหารที่ต้องลำบากทุกข์ยากและเสียชีวิตในหน้าที่ในจำนวนไม่น้อย แต่ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ยกเว้นแต่นายพลคิเชเนอร์ (Kitchener) แล้ว บรรดาผู้นำทางทหารส่วนมากล้วนใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย (Taylor 1977: 152)

บทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางทหารที่เรียกร้อง “ความจงรักภักดี” ต่อประเทศชาติ ดังเช่นที่กษัตริย์และขุนนางในระบบศักดินาสยามมีภักดีเรียกร้องจากอัศวินนักรบ คือการมอบเหรียญกล้าหาญ โอเวนมองเห็นว่าการปฏิบัติเช่นนี้ไม่อาจชดเชยความทุกข์ ทุพพลภาพ และการเสียชีวิตของทหารได้ ส่วนสตรีที่เรียกร้องความเป็นวีรบุรุษเหนือมนุษย์จากทหาร ในบทกวี “Disabled” (Walter 1997: 86-87) ก็ได้แสดงความตูดกเหยียดหยามทหารพิการ ทหารพิการอยู่ในสภาพที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ห่างไกลจากความเป็นอัศวินที่ได้รับหญิงงามเป็นรางวัล ทหารในบทกวีบทนี้ ไม่มีโอกาสที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสตรีซึ่งมองหาแต่บุรุษร่างกายสมบูรณ์ และต้องใช้ชีวิตอยู่กับการรอคอยความช่วยเหลือที่แล้วแต่ว่าจะมีผู้หยิบยื่นให้หรือไม่ ในบทกวี “Disabled” นี้ โอเวนแสดงความเข้าใจและเห็นใจชะตากรรมของชายฉกรรจ์พิการที่ต้องมีชีวิตอยู่โดยปราศจากโลกีย์สุขจากสตรี ในบทกวีส่วนมากของเขาซึ่งบรรยายความรู้สึกของตัวเอง ผู้อ่านจะเห็นว่าความรู้สึกที่โอเวนมีต่อสตรีมีแต่ความรู้สึกตูดกและเกลียดชังอย่างลึกซึ้งเท่านั้น มิใช่ความทุกข์ที่เกิดจาก

ความปรารถนาในตัวสตรีที่ไม่ได้รับการตอบสนองดังเช่นชายพิการใน “Disabled” เลย ตรงกันข้าม ในบทกวีหลายบท กวีแสดงความรักใคร่บูชาบุรุษอย่างเปิดเผยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นใน “Greater Love” กวีใช้ขนบรักตามราชสำนักนิยมที่กวีอังกฤษก่อนหน้าใช้แสดงจิตปฏิพัทธ์ต่อสตรีเพศ เพื่อแสดงความรู้สึกต่อบุรุษเพศด้วยกัน และในบทกวีเช่น “It Was a Navy Boy” กวีได้แสดงความรู้สึกรักร่วมเพศอย่างไม่ปิดบัง ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งต้องห้ามในยุคสมัยของเขา

ความรักใคร่บูชาบุรุษ

ในกวีนิพนธ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เช่นเดียวกับกวีนิพนธ์สงครามในทุกยุคทุกสมัย กวีจะพรรณนาความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมเป็นร่วมตายในหมู่นักรบ สำหรับวิลเฟร็ด โอเวน และเพื่อนกวีทหารแล้ว ยิ่งกวีแสดงความเกลียดชังกลุ่มบุคคลและสถาบันที่เขากล่าวโทษว่าเป็นผู้ทำให้ทหารหนุ่มต้องได้รับทุกข์เข็ญเท่าใด กวีก็ยิ่งแสดงความรัก ความเข้าใจ และความชื่นชมเพื่อนทหารที่รบเคียงบ่าเคียงไหล่มากเท่านั้น ในกรณีของโอเวนดูเหมือนว่ากวีได้ทุ่มเทความรักใด ๆ ที่เคยมีต่อเพื่อนมนุษย์และพระเจ้าให้กับเพื่อนทหารหนุ่ม

จริงอยู่ว่าความรักและชื่นชมเพื่อนทหารหนุ่มของโอเวนในบางกรณีที่เขาเจาะจงตัวบุคคล เป็นความต้องการตาต่อใจในรูปโฉมอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็ในบทกวีหรือในจดหมายส่วนตัวโอเวนเปิดเผยความรู้สึกรักร่วมเพศด้วยการบรรยายรูปลักษณ์ของชายหนุ่มด้วยถ้อยคำที่ไพเราะงดงาม จนทำให้ผู้อ่านอดคิดถึงความสัมพันธ์ของไฮยาซินธ์และเทพอพอลโลไม่ได้ ในจดหมายถึงเลสลี กันสตัน ผู้เป็นญาติของเขา โอเวนได้เล่าถึงการพบปะซีกฟรีด แซสซุนครั้งแรกไว้อย่างงดงามสมกับที่เป็นจดหมายของกวี “The sun blazed into his room making his purple dressing suit of a brilliance— almost matching my sonnet! He is very tall and stately, with a fine firm chisel'd (how's that?) head . . .” (Bell 1985: 270)

ส่วนความหลงตนและความรังเกียจสตรีเพศก็เป็นนิสัยเดิมตั้งแต่ก่อนสงครามโลกจะเกิดขึ้น ในจดหมายถึงมารดา ลงวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 1914 (Bell 1985: 118-119) หลังการประกาศสงคราม โอเวนยังใช้ชีวิตสุขสบายตามอิตาลีของครูสอนภาษาอังกฤษในเมืองบอร์โดซ์ของฝรั่งเศส เขาเต็มไปด้วยความหลงตนและความไร้เดียงสา โอเวนรู้ตัวดีว่าเป็นชายรูปงามที่ทำให้สาวแก่แม่หม้ายและชายชราสนใจ “To right of me is the owner of our villa, Madame Cazalas, a weird bird, who seems to have tried to attach her left leg to me” และในฉบับเดียวกัน เขากล่าวถึงนักเขียนชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่งว่า “He received me like a lover . . . He quite slobbered over me. I know not how many times he squeezed my hand; and, sitting me down on a sofa, pressed my head against his shoulder.” และสองบรรทัดจากข้อความตอนนี้ถูกน้องชายของเขาที่ชื่อ ฮาโรลด์ โอเวนขีดฆ่าทิ้งไปก่อนตีพิมพ์ กวีมีความเห็นว่าใคร ๆ รวมทั้งตัวเขาเองพากันหลงรักชายหนุ่มรูปงามที่ชื่อ วิลเฟร็ด โอเวน ดังจะเห็นได้จากข้อความในจดหมายฉบับเดียวกันนี้ที่ว่า “. . . I don't dislike my head. The radiant polish of my cheek is due, partly to happiness, partly to sunshine.”

ความเป็นคนจาบจวยและหยิ่งผยองของโอเวนก่อนที่จะเข้าร่วมรบในแนวหน้าในเดือนมกราคม ค.ศ. 1917 นั้น แสดงออกมาน่าชิงชังในจดหมายฉบับเดียวกันนี้ ในขณะที่กวีใช้ชีวิตอยู่กับการเข้าสังคม และกิจกรรมประเทืองปัญญา ได้มีการล้มตายเกิดขึ้นแล้ว โอเวนวิพากษ์วิจารณ์สงครามครั้งนี้ราวกับเป็น นักประวัติศาสตร์ วิธีที่เขามองการสูญเสียชีวิตเป็นเพียงการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ช่วงแตกต่างจากทัศนะ ต่อชีวิตและความตายหลังจากที่เขาเผชิญกับสถานการณ์ใน เขตปลอดอำนาจอธิปไตย (No Man's land) เสียนี้กระไร

“While it is true that the guns will effect a little useful weeding, I am furious with chagrin to think that the Minds which were to have excelled the civilization of ten thousand years, are being annihilated— . . . I regret the mortality of the English regulars less than that of the French, Belgian, or even Russian or German armies: because the former are all Tommy Atkins, poor fellows, while the continental armies are inclusive of the finest brains and temperaments of the land. (Bell 1985: 118-119)

การใช้ชีวิตอย่างหมกมุ่นกับกิจกรรมของชนชั้นกลางที่แม้จะไม่ร่ำรวย แต่ก็มีความเป็นอยู่สุขสบาย และมีการศึกษาสูงพอจะวิพากษ์วิจารณ์อะไรต่าง ๆ ได้ ทำให้โอเวนไม่อาจเข้าใจสถานการณ์ที่แตกต่างจาก โลกที่ตนเองรู้จัก ความคิดของเขาในจดหมายในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องชนชั้นของทหารที่ล้มตายนั้น อาจมอง ได้ว่าเป็นความไร้มนุษยธรรมหรืออาจมองได้ว่าเป็นความเขลาของคนหนุ่มซึ่งยังไม่เคยได้ประสบกับความทุกข์ยากใด ๆ ในชีวิต

ในบทกวี “It Was a Navy Boy” (Stallworthy 1990: 56) ซึ่งโอเวนเขียนขณะฝึกทหารใน ปลายปี ค.ศ. 1915 เขาชื่นชมหลงใหลทหารหนุ่มน้อยที่เขาพบโดยบังเอิญ เยี่ยงสตรีชื่นชมบุรุษที่นาง ปรารถนาจะร่วมเรียงเคียงหมอนด้วย กวีแสดงความนิยมในอุปนิสัยใจคอของทหารหนุ่มตั้งแต่แรกพบ หลังจากบรรยายว่า “Strong were his silken muscles” เขากล่าวว่าได้ “shared my cigarettes and books to him” และชายหนุ่มผู้นั้นก็ได้ “Shared his heart to me.” สิ่งที่กวีประทับใจในทหารหนุ่มผู้นี้มากที่สุดคือ ความไม่เห็นแก่ตัวและความบริสุทธิ์ไร้เดียงสา เป็นทั้งแบบอย่างและกำลังใจให้แก่เขา และความหวังของ ทหารหนุ่มช่วย “ชำระ” ความขลาดกลัวจากจิตใจของกวีอีกด้วย

เมื่อโอเวนได้รับจดหมายจาก ร็อบเบิร์ต เกรฟส์ (Robert Graves) มีข้อความว่ากวีควรเขียนถึง สงครามในแง่ดีบ้าง และกวีควรอยู่ “เหนือ” สงครามทั้งปวง^๑ เขาได้แต่งบทกวีชื่อ “Apologia Pro Poemate Meo” ซึ่งกล่าวถึงการค้นพบสิ่งสูงค่ายิ่งในสงคราม สิ่งนั้นคือความสัมพันธ์ลึกซึ้งสูงส่งระหว่างบุรุษที่ร่วมเป็น ร่วมตาย

^๑ ดูเชิงอรรถของ จอน สโตลล์เวิร์ธ ใน Stallworthy, J 1990 *The Poems of Wilfred Owen* หน้า 102

"I have made fellowships –

Untold of happy lovers in old song.

For love is not the binding of fair lips

With the soft silk of eyes that look and long." (Walter 1997: 57)

จะเห็นได้ว่านอกจากจิตปฏิพัทธ์ต่อชายหนุ่มร่วมชะตากรรมบางคนที่เขาได้พบพานแล้ว ไอเวนยังพบว่าเพื่อนทหารโดยทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นวรรณะใด คือเพื่อนแท้ทางจิตวิญญาณที่พึ่งพาได้ ในยามที่ทุกสิ่งทุกอย่าง และทุกคนที่เขารักได้ทอดทิ้งให้เขาเผชิญชะตากรรมแต่เพียงลำพัง

ไอเวนคิดว่าทหารในสถานการณ์การรบเท่านั้นจึงจะเข้าใจความรู้สึกหวาดกลัวของกันและกัน เขามักใช้คำว่า "เด็กชาย" เมื่อกล่าวถึงทหารในบทกวีของเขา ใน "Arms and the Boy" (Walter 1997: 63) ทหารเป็นเสมือนเด็กชายเล็ก ๆ ที่หวาดกลัว สงครามและอาวุธถูกเปรียบว่าเป็นประจวบสุรกายกระหายชีวิต ซึ่งจ้องจะปองร้ายชีวิตน้อย ๆ ของเขา ในหมู่ทหารหนุ่มด้วยกันเอง ไม่มีผู้ใดคาดหวังว่าผู้กล้าจะต้องไม่รู้จักรัก ความกลัวดังที่สตรี "คลั่งสงคราม" คาดหวังจากพวกเขา

ความตึงเครียดระหว่างไอเวนและสังคมที่เขาคิดว่าเรียกร้องวีรกรรมเหนือมนุษย์ เห็นได้ชัดในจดหมายถึงมารดา ความว่า "Drummer George of Dunsden wept when I said good-bye (I had seen him 3 times). This you must not tell anybody. Such things are not for this generation of vipers." (Bell 1985: 331)

ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนทหารที่มีพื้นฐานทางการศึกษาและสังคมใกล้เคียงกับเขา ซึ่งออกรบด้วยอุดมการณ์ของระบอบอัครวินมีให้เห็นในบทกวีหลาย ๆ บท ไม่ใช่เรื่องแปลกที่ชายหนุ่มผู้มีความเห็นว่าคนยากจนและคนด้อยการศึกษาเป็นเสมือน "วัชพืชที่ควรถอนทิ้งไปบ้าง" (Bell 1985: 118-119) จะเห็นใจพวกเขาเพียงคนเดียว แต่ก็มิมีบทกวีหลายบท โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1917-1918 ที่ความเห็นใจพวกพ้องได้พัฒนาเป็นความรักและความห่วงใยผู้อยู่ได้บังคับบัญชาและทหารเลขทั่วไป

ในบทกวี "Greater Love" ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์กลวิธีที่กวีปฏิเสชนบออัศวิน และการทำให้ผู้อ่านเห็น "ความน่าเวทนาของสงคราม" นั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ของบทกวี ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า การบรรยายสภาพความทุกข์ยากของทหารนั้นมีได้ทำเพียงเพื่อปฏิเสธอุดมการณ์ของระบอบอัครวิน แต่ยังเป็นการแสดงความรู้สึกเวทนาของตัวกวีเองที่มีให้แก่ทหารโดยไม่เลือกชั้นและวรรณะ เห็นได้ชัดว่าความคิดอ่านของกวีเปลี่ยนแปลงไปมาก ชนชั้นทางสังคม การศึกษาสูง และความสามารถที่จะลืบทอด "อารยธรรมหมื่นปี"¹⁰ ไม่ใช่เงื่อนไขของความชื่นชมและความเวทนาที่กวีมีให้ทหารอีกต่อไป

¹⁰ คำที่ไอเวนใช้ในจดหมาย ลงวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 1914 ถึงมารดา ใน Bell, John, 1985 หน้า 118-119 เขาประเมินคุณค่าชีวิตของทหารจากประเทศอื่น ๆ ในยุโรปว่าสูงกว่าทหารอังกฤษเพราะมีการศึกษาสูงกว่า

ความรู้สึกเวทนาและชื่นชมนี้ยังได้แผ่ไปถึงทหารฝ่ายตรงกันข้าม ในบทกวีที่ชื่อว่า “Strange Meeting” ผู้อ่านจะเห็นว่ากำแพงที่กั้นระหว่างมิตรและศัตรูได้ถูกทำลายโดยสิ้นเชิง ในช่วงต้นสงครามเมื่อไอเวนได้เห็นทหารบาดเจ็บสาหัสในโรงพยาบาล เขาได้เขียนจดหมายเล่าให้ ฮาโรลด์น้องชายพร้อมกับวาดรูปบาดแผลจรรยาและความทุกข์ทรมานประกอบในจดหมาย แต่ภาพทหารบาดเจ็บสาหัสก็ยังไม่ทำให้ไอเวนเกิดความเห็นใจเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง เขายังคงยึดติดอยู่กับค่านิยมและอคติ ในจดหมายไอเวนยังได้แสดงความประหลาดใจว่า โรงพยาบาลแห่งนั้นรักษาทหารเยอรมันซึ่งเป็นฝ่ายศัตรูด้วย

ประสบการณ์ในสงครามในช่วงต่อมา โดยเฉพาะในการรบที่สมรภูมิลุ่มแม่น้ำซอมม์ ทำให้ไอเวนต้องประสบความทุกข์แสนสาหัส จนต้องระบายมาในจดหมายถึงมารดาว่า เมื่อเขาอยู่ในคูสนามเพละกกลางเขตปลอดภัยน่าจอร์ยีไคย “I nearly broke down and let myself drown in the water that was now slowly rising over my knees.” (Bell 1985: 214-215)

ในกวีนิพนธ์บท “Insensibility” (Walter 1997: 66-67) ไอเวนรู้สึกหวาดกลัวความตายด้านเยี่ยงมนุษย์ เขารู้สึกสะอิดสะเอียนต่อการฆ่ากันต่อสภาพแล้วร้ายสยดสยอง เนื่องจากความตายด้านและความซาซิมเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ซึ่งทำให้ “ความเวทนา” อันเป็นความรู้สึกที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หมดสิ้นไป

สำหรับผู้เขียนแล้ว ดูเหมือนว่าไอเวนได้ใช้ “หัวใจที่ยิ่งใหญ่กว่า” ของเขาตัวเองให้ก้าวผ่านปรากฏการณ์ของความไร้มนุษยธรรมที่เกิดจากค่านิยมและอคติของสังคมชนชั้นกลาง และจากการประหัตประหารเพื่อนมนุษย์ ในจดหมายถึงมารดา ลงวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1918 ก่อนที่เขาจะเสียชีวิตไม่นานนัก ไอเวนเล่าว่าเขาพยายาม “ตะเกียกตะกาย” ขึ้นจากคูสนามเพละเพื่อช่วยทหารที่บาดเจ็บอยู่ข้างนอก เนื่องจากทหารซึ่งมีหน้าที่แบกเปลสนามได้ถูกยิงตายไปแล้วคนแล้วคนเล่า (Bell 1985: 352) แม้ไอเวนจะจงใจบรรยายการกระทำเยี่ยงวีรบุรุษของเขาโดยใช้คำ “scrambled” ซึ่งไม่ใช่คำที่ใช้แสดงอกปฏิกิริยาของนักรบที่องอาจ แต่ความรู้สึกภูมิใจในการกระทำของตนก็เป็นสิ่งที่ปิดไว้ไม่มีผิด ความหวังโยและเวทนาที่เขามีให้กับทหารประเภท “ตาสีดาสา” หรือที่เรียกว่า “Tom Atkins” นั้น ได้แผ่ไปถึงทหารฝ่ายข้าศึก แม้จะไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในสมรภูมิจริง ๆ แต่ไอเวนก็ทำให้เกิดขึ้นได้ในบทกวีของเขาที่ชื่อ “Strange Meeting” โดยเฉพาะในตอนท้ายที่ว่า

“I am the enemy you killed my friend.

I know you in this dark; for you frowned

Yesterday through me as you jabbed and killed.”

และบรรทัดสุดท้าย

“Let us sleep now . . .” (Walter 1997: 54-55) ซึ่งไอเวนถือว่าทหารฝ่ายข้าศึกเป็นส่วนหนึ่งของ “พวกเรา” ส่วน “พวกเขา” หรือ “พวกคุณ” คงจะเป็นใครไม่ได้นอกจากกลุ่มคนที่ไอเวนคิดว่าสังเวยชีวิตทหารเพื่อเช่นสำรวจอุดมการณ์ของระบอบอัศวิน

ถึงแม้ความโหดร้ายของสงครามจะทำให้ความรู้สึกรังเกียจและหมั่นไส้สตรีเพศของไอเวน กลายเป็นความเกลียดชังที่กัดกร่อนและบั่นทอนจิตใจของเขา และทำให้เขาต้องรู้สึกแปลกแยกจากโลกใบเล็ก ๆ และความสุขที่เขาเคยรู้จัก ต้องห่างเหินกับบิดามารดาและพี่น้อง แต่ประสบการณ์อันเลวร้ายในสงครามซึ่งทำให้ทหารหนุ่มในสังคมที่เจริญแล้วจำนวนมากประพฤติดนเียงฆาตกรและสูญเสียความมีมนุษยธรรมนี้เอง กลับทำให้ไอเวนได้ค้นพบ “ความรักที่ยิ่งใหญ่กว่า” อันได้แก่ความรักที่ไร้พรมแดนในสนามรบ

บรรณานุกรม

- Abrams, M.H. *The Norton Anthology of English Literature* 4th ed. Vol. 1. New York: W.W. Norton & Company, 1979
- Bell, John. *Wilfred Owen-Selected Letters*. Oxford: Oxford University Press, 1985
- Hart-Davis, Rupert. *Siegfried Sassoon - The War Poems*. London: Faber & Faber, 1983.
- Nash, E.N. and Newth A.M. *Britain in the Modern World - The Twentieth Century*. Middlesex: Penguin, 1970
- Radice, Betty. *Medieval English Verse*. Middlesex: Penguin, 1984
- Stallworthy, Jon. *The Oxford Book of War Poetry*. Oxford: Oxford University Press, 1988
- Stallworthy, Jon. *The Poems of Wilfred Owen*. London: Chatto & Windus, 1990
- Taylor, A.J.P. *The First World War - An Illustrated History*. Middlesex: Penguin, 1977
- Walter, George. *Rupert Brooke & Wilfred Owen*. London: Everyman, 1997

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย